

divinam potentiam, non solum in Babylone, TATOR, FACIENS SIGNA, etc., id est, opera super naturam quae homines inducent ad cognoscendum divinam excellentiam, quia divina potentia, et misericordia cognita est in liberatione Danielis, et sua justitia in suorum accusatorum devoratione: et per hoc rex gentilium, et populus eius subjectus, fuit inducens ad laudandum Deum, qui est benedictus in secula seculorum.

MENOCIUS.

PAVEANT, REVEREANTUR.

CORNELII A LAPIDE CONCLUSIO ET VOTUM AD SS. PROPHETAS.

Prophetas docentes et tonantes audivimus; eos vestigando et explicando pari passu secuti sumus. Ad metam, Deo duce, pervenimus; Isaiam consolantem, et exultantem, Jeremiā querentem et gementem, Ezechielē terrentem et minitatem, Daniēlē suū symbola, ac monacharūm ac regnorum enigmata proponente spectavimus, excusimus (quantum Dominus dedit), intelleximus, exposuimus. Patientiam Prophetae cognovimus, fidem Domini vidi- mus. Prophetas ipsi suas proprio sanguine obsignā- runt, et martyres evaserunt. Propheta enim et in vita et in morte martyr, id est, testis, in modo preco veritatis usque ad martyrium sibi opteret. Hoc est quod assor- rit princeps Prophetae Christus Dominus, Luc. 15, 35: *Non capit prophetam perire extra Ierusalem:* et Matth. 25, 29: *Venite, scribere, etc., qui adi- ficiatis separula prophetarum, etc., et dicitis: Si fuisse- mus in diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in sanguine prophetarum, etc.; et vos implete mensuram patrum vestrorum, me, scilicet, Christum occidite.* Idē ecce ego mitto ad vos prophetas, et sa- pientes, et scribes, et ex iis occiditis et crucifi- getis, etc. Jerusalem, Jerusalem, quae occidit prophetas, et lapidas eos qui ad te missi sunt! Idem est ergo propheta quod martyr.

Vos, itaque, ô Isaia, ô Jeremiā, ô Ezechiel, ô Daniel, Domini prophetæ fuitis, fuitis pariter et martyres; itaque, ô Daniel, in lacu leonum his martyris exististi. O quam fortiter bona confessionem confessi estis, fidem servatis, cursum consummatis! O quam feliciter coronam vobis depositam, tam doctrinalē quam agnōalem, acceptatis! Prophetae vestre congruē à Deo ab ēterno decreta fuit hæc laurea, et martyrium per doctoratum mereremini, illoque hanc confirmandis et ornareatis. Purpure enim laurea vi- ridantem interpungens et vermiculans condecorat et illustrat. Merces vestrae doctrine et concionis fuit purpura, non regum, sed martyrum. Merces sancte magna nimis, primum ingens et invidendū.

Fecisti me prophetae vestrae doctoralis laurea

ne, me oro, defraudes, sed eam integrum, majoribusque meritis cumulatum suo tempore reddere et restituere. Tibi enim, utpote matri æternæ Sapientiae, matrice mea desulat omnis hic labor meus.

O Pater æterne, qui ante secula nos predestinasti conformes fieri imaginis Filii tui; qui in tempore à te præordinato me in sanctam ejus societatem vocasti et adoptasti, tribue, obsecro, ut ipsi aequa in cruce passionis, ac in luce doctrine et sanctarū actionis jugiter conformeretur et configureretur. Ipse enim est testimoniū fidelis, doctorum, prophetarum et martyrum principes. Exprime in me ejus exemplar, quod mihi in monte Calvarie monstrasti.

O Domine Iesu, amor noster, per merita SS. Matris tuae et prophetarum, mihi largire idipsum quod tam enī postulo: fac ut tuas, eorumque coronas partipiem, quorum labores et munus participio. Dixisti et promisisti: *Qui recipit Prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophete recipiet.* Recipi prophetas, non prophetam, in modo cum eis curru et prophetari; recipi te principem prophetarum in magnis et spondens animæ meæ; concede ergo et martyrii lauream, propheticā à te decretam, quam tot annis, tot votis assidue efflagitavi et effligatio. Mille modis, quos in tua providentia thesauris recompenses habes, faciliter eam mihi, etiam modis inter Christianos, exhibere potes, ut pluribus exhibuistis. Theodosiana erant tempora, quando S. Joannes Chrysostomus at Eudoxiā et amulis episcopis in exiliū necneque actus, aurei sui oris, liberaque incrépationis primum tulit martyrium; atque assiduis itineribus noctu diuque, fame, siti, solis ardore, febre, aliisque arcaminis, levata sed acri morte occumberere coactus, non semel, sed decies martyr, gloriösè de hostibus suis ipsaque morte triumphavit. Heracliana erant secula, quando S. Martinus pontifex Paulum Constantinopolitum patriarcham Monothelitum ex-

5. HIERONYMI IN DUODECIM PROPHETAS MINORES PRÆFATIO.

communicans, jussu Constantini imperatoris à Caliphō exarcho in Lateranensi ecclesiā perfidè captus, et ad Constantem missus, ei in faciem fortissimè re-stitutus; quoicirca ab eo in Chersonesum relegatus, fame et arminis confectus, nobile pro Christo et orthodoxa fide martyrium letabundus et glorians obiit anno Christi 654, verè suorum infeliciū temporum constans et gloriae felicitas. Justinianæ erant tempora, non Neroniana, non Diocletianæ ac Silvesterus Papa in urbe Christiana, inter Christianos, à Christianis tulit palmarum martyris. Similia fide, cùm Joannes et Felix pontifices eandem obtinuerunt, te utique dante, te procurante. Roman ecce me vocasti, ut Roma inter medios prophetas et martyres degarem. Caleo assidue terram rubricatam, et penè aulicē stillantem sanguinem S. Pauli et trecentorum milium martyrum; hos quotidiū oculis, auribus, animo specio, hi mīhi martyrii sui sitim acount, hi ardoris sui flammis iniechunt; ut turpe astimem, inter tot domesticos doctores martyres, externum doctorem, non martyrem versari. Impie ergo hoc meum votum qui imples in honore desiderium servorum tuorum. Da, Domine, non inierem vitam, da me ineritem in lecto mortem; da potius cum Christo ut moriar ligato ferro, pulchrarumque petam per vulnera mortem. Scriptioris hejus et doctrinae meæ unum hoc tantum sigillum restat; concede, queso, illud si non meis meritis, certè veritati tuae quam conscripsi. Indidisti mihi hoc desiderium jam olim ab ipso ingressu in hanc sacram religionem; reip̄sa ergo præsta et perfice in egressa vita mea, quod me tam cupidi desiderare fecisti, ad tuam perennem lamen, et Ecclesie tue decum; ut verbo et exemplo sanctam tuā oracula, doceamque etiam post mortem, et cum sanguine Abel posteris per omnia secula futura in- clamem: *VIVITE DEO, VIVITE COELO, VIVITE ĒTERNI- TATI.* Hoc est enim omnis homo.

S. HIERONYMI IN DUODECIM PROPHETAS MINORES Præfatio.

Non idem ordo est duodecim prophetarum apud Hebreos, qui et apud nos; unde secundum id quod ibi legitur, hic quoque dispositi sunt. Osee communicus est, et quasi per sententias loquens; Joel planus in principiis, in fine obscurus; et usque ad Malachiam, habent singuli proprietates suas; quem Esdras scribam, legisque doctorem, Hebrei autantum. Et quia

longum est nunc de omnibus dicere, hoc tantum vos, ô Paula et Eustochium, admonitus volo, unum librum esse duodecim prophetarum: et Osee cōvī, p̄p̄v̄ Issiae, Malachiam verē Aggai et Zachariae fuisse temporibus. In quibus sūtē tempus non præferitur in titulo, sub illis eos regibus prophétasse, sub quibus et hi qui ante eos habent titulos prophétaverunt.

IN DUODECIM PROPHETAS MINORES

Prolegomenon.

(AUCTORE CALMET.)

De singulis hisce prophetis acturi, fusiōri de omnibus sermoni parendū hic esse censuimus. Omnes in unum librum collecti sunt, quāvis variā atētate et loco vixerint, quid scilicet singuli justo libro minores essent. Nullum habet numerus mystrium. Minores appellantur, non merito quidem et auctoritate, sed scriptoriorum mole. Nec atētate etiam à majoribus prophetis vīneantur; ex iis enim alii Isaiā veteriūs sunt, plerique vero Jeremiam, Ezechiel, et Daniēl atētate superantur. Plurimi sane eorum scripta ab Ecclesiā reputata sunt, non eo tantum nomine, quid plura servārī vaticinia de adventu, rebus gerendis, obitu et resurrectione Messie, et de vocatōe gentium, reprobatione Iudeorum, exēdio Hierosolyma, ceremoniarum legis abrogatione; sed idcirco pariter, quid ab interitu plura historiārum monumenta, ad regnū Iuda, Israelis, Babylonie, Ninive, Idumae, Aegypti, Moab, et Ammon spectantia, vindicarentur; monumenta eo majori in pretiis habenda, quo rariora sunt ea que apud historiām sacram supersunt, et nulla prorsus que apud profanam. Eo igitur liber duodecim prophetarum habendum est loco, quo supplementum historiārum ejus temporis, et ceterarum, quae deinde secute sunt, rerum haberetur.

Frustra, e. g., quis descripat accuratiū queret historiam exēdii Babylonis, Ninivei, Tyri, Sidonie, et Damasei, quām apud Jonam, Amos, Sophoniam, Nahum. Quis prophetarum disertōis de rebus Iudeorum post solutam captivitatem, quām Zacharias, Aggeus, et Malachias, disputat? Nonne apud illos leguntur expeditiones Alexandri Magni, Antiochi Epiphanius persecutio, victoriae Machaereorum, atque postremum Iudeorum bellum per Romanos? Quia omnia cōspicitora sunt apud illos, quō magis ad extum veteris Testamenti accedunt; voluit enim Deus majori huc eorum scripta profundere, ut Judaeorum spes fulciretur, ne fortē, integris quatuor seculis prophetiā apud Israēl cessante, desiceret.

Horum prophetarum pars in regno Israēlis versata est, quāvis illud in religiōnis exercitio à regno Iuda secessionem fecisset. Plures enim sanctissimos viros Deus in eo regno posuit, qui nullam in schismate Ierooboomi, neque in cultu vituli aurei partem habuerē. Oseas et Jonas in regno Samariae vaticinabantur. Amos, vix initio prophetarum munere, è regno pulsus, in ditionem Iuda secedere coactus est. Joel, Michæas,

Nahum, Sophonias, Habacuc ad regnum Iuda spectant. Habacuc et Abdias excidūm Hierosolyma oculis spectārunt, et vitam ultra eam atētatem prorogavēre. Aggeus, qui stans primum templū viderat, secundo post capitāvētū restituto adfexit. Ad eam atētatem spectat Zacharias propheta, quāquam ultriū vaticinii excurrit, cim Aggei oracula intra templo adificandi limites continēt. Malachias omnium postremus sub Nehemias floruisse videtur; totusque in crinib⁹ sacerdotum, ministerium suum non sanctificauit, vituperandis versus; ac tandem non obscurū diem quamdam Domini magom predicit, quā memorabilis de urbe et templo ultio armis Romanorum exigenda erat.

Ordo duodecim prophetarum in exemplarib⁹ Graecis planè differt ab eo, quo in Hebreis recessentur; uterque vero discrepat ab ordine chronologico, quo singulos digessimus, ut in tabula infra apposita. Apud Graecos quatuor majoribus prophetis preponuntur; in Hebreis succedunt Isaie, Jeremias, et Ezechiel; Daniēl enim subiectum libro Job, Psalmorum, et Sapientialibus.

Quis, quoque tempore prophetas minores collegit, incertum. Communis sententia putat Esdras, sive magnam synagogam fuisse, que singulos ordine, quem nunc servant, digesserit. Ilorum omnium elongium Jesus filius Sirachi his verbis complectitur, Eccl. 49, 12: *Et duodecim prophetarum ossa pallident de loco suo: nam corroboraverunt Jacob, et redemserunt se in file virtutis. Auctor quarti Esdrae 1, 59, ilorum meminit, nominibus laudatis juxta ordinem Bibliorum Graecorum. Hunc autem alium fuisse à mago Esdrā, et post Jesu Christi atētatem vixisse, alibi observavimus.*

XII. MINORES PROPHETÆ,

JUXTA ORDINEM QMEN TENENT.

In Hebreo et Vulgata.

- 1 Osee.
- 2 Joel.
- 3 Amos.
- 4 Abdias.
- 5 Jonas.
- 6 Michæas.
- 7 Nahum.
- 8 Habacuc.

449 DE STATU RELIGIONIS IN REGNIS JUDÆ ET ISRAELIS, etc., DISSERTATIO.

450

- 9 Sophonias.
- 10 Aggeus.
- 11 Zacharias.
- 12 Malachias.

In exemplarib⁹ Septuaginta.

- 1 Osee.
- 2 Amos.
- 3 Michæas.
- 4 Joel.
- 5 Abdias.
- 6 Jonas.
- 7 Nahum.
- 8 Habacuc.
- 9 Sophonias.
- 10 Aggeus.
- 11 Zacharias.
- 12 Malachias.

JUXTA ORDINEM CHRONOLOGICUM.

I. Osee vaticinatus est sub Ozia rege Iuda, qui regnum inīti A. M. 5194, et sub Joathano, Achazo, et Ezechia regibus Iuda, rerum potiente in Israele Ieroobamo II, ceterisque post illum usque ad excidium Samarie A. M. 5285. Munus prophetae egit Osee spatio circae 85 annorum; vita autem prodixit facile ultra 110 vel 120 annos. Hic tamen tanquam certum constituius, quod ceterum dubium est et ambiguum, ut in peculiari ejusdem prophetae Prolegomeno demonstrabimus, nimis in primo ejusdem prophetae verso tempus et periodum missionis illius signari.

II. Amos prophetam egit ab A. M. 5215, biennio antequam terrae motus acciderit, qui sāne incidit in annum Ozia regis Iuda terciū et vigesimum, sexenio circae ante obitum Ieroobamo II, regis Israeli, fati functi anno 5220.

III. Jonas in regno Israeli florebāt sub Joas, et Ieroobamo II, eodem circiter tempore quo Osee et Amos. Joas diem clausit anno 5179, et Ieroobamo II, anno 5220.

IV. Michæas vixit sub Joathano, Achazo, et Ezechia regibus Iuda, quorum primus regnum inīti anno 5245, et Ezechia obiit anno 5306, atque Jeremias suppar, quāquam in munere prophetāli tempore inferior.

V. Nahum ad regnum Ezechiae post expeditiōnē Scenacheribī, i. e. post annum 5291, pertinet.

VI. Joel sub Josiā, Jeremias coeetus, agebat. Confer Jeremiam 12, 14, 15, cum Joele, et 2 Josias; rerum potitus est, anno 5365.

VII. Sophonias vivebat inēmēte Josiā, et ante annum 518, ejusdem regis, cim scilicet in rebus religiōnis in ditione suā reparandis operari daret, anno 5381, et ante excidium Ninive, capite anno 5378.

VIII. Habacuc in Iudeā oracula fundebat, inēmēte regno Joakimi, circa annum 5394, et antequam Nabuchodonosor in regionem veniret, anno 5398.

IX. Abdias Iudeam præsentia sua illustrabat post capitā Hierosolymam anno 5414, et ante direptam Idumeam armis Nabuchodonosoris, quinquennio post caput urbem anno 5410.

X. Aggeus ante captiuitatem agebat. Et captivus Babylone ducas, tandem Hierosolymam redux, vaticinatus est anno secundo Darii Hystaspis, nempe A. M. 5443.

XI. Zacharias eodem tempore quo Aggeus, prophete munus obiit.

XII. Malachias nullum quidem in scriptis suis temporis nota expressit. Si cum Esdrā miscendas est, quod non temere propter suspicimur, fortasse sub Nehemias, qui Iudeam repetit anno 5350, prophetae tunc egit.

DE STATU RELIGIONIS IN DITIONIB⁹ JUDA ET ISRAELIS, POST FACTAM UTRINQUE SECESSIONEM,

Dissertatio.

Nemini ignotum esse arbitror, Judæorum religio-

nem post obitum Salomonis, et Ieroobomi filii Nabat secessionem, plurimum variasse; rari tamen sunt, qui exacte satis nōrīnt, quas potissimum vices subiecerit, quibus auctoribus inducta varietas, quibusque gradibus ad eum tandem impietatis gradum pervenient, ut Dei vindictis iram ambo haec regia in se tandem induxerint. Singula haec nos in presenti fusis exponenda, de utroque seorsum regno acturi, suscipimus.

REGNUM JUDA.

Quantum principis exempla in utramque partem agendi populi valuerint, nullo sanè illustriori exemplo, quām Salomonis, docemur. Hic, cuius sapientiam aquē se stultitiam, gloriam simili et exitu ignorat, nemo, quem Deus consilio produisse videtur, ut specimen exhiberet, in quantum fortunam homo, Dei gratiā aspirante erigeretur, simulque Deo manum reducente, in quantum miseriarum errorumque, sibi ipsi relictus, proueret, hic, inquam, su-

prembo vita sua annos mulierularum amore, ac deinde superstitione fodiissime deturpat (1). Et etenim rex sapientissimus devenit, ut nedium amore mulierularum captus, conubio a lege interdicta cum illis miscuerit (2), addicetasque profanorum numerum cultui uxores adserire, sed et tempa singularum nominibus considerit (3), quae ipse pariter cum illis deinde frequentabat. Ex eo, tanquam primo omnium fonte, derivata deinde mala omnia, quae torrentis more universam Iuda et Israeli ditio ne inundarunt.

Pronus enim in idolatriam populus uno principium timore tanquam freno continehat; quo semel, sive pravo principium sive indulgentia quadam et dissimulatione laxato, effusus in idolatriam cursu proruerunt. Prolutus quidem Deus identidem reges pios et religiosos, ac prophetas, qui ministris, adhortatibus, auctoritate, habebant reducere; sed illis fato functis, eeu laxatis iterum habenis, majori impetu a priori studia convolabant, ut sub implo re compensaretur, quod sub pio detractum esset, novisque additis crimibus veluti reparatam precedens temporis facturam diceres.

Robamus, filius Salomonis, veritus, ut facile crediderim, ne, si eam populi partem, quae sibi paruit, ad avita religionis sanctitudinem engre vellet, huc pravo decem tribuum exemplo ad defectionem ferretur, integrum singulis fecit, ut quacunquem vellet religionem sequentur; quā datā viā, omnis in ditionem Iuda, non secis ac in Israelem, idolatria perrupti, 5 Reg. 14, 22, 25, 24. Tunc consecrata in collibus, et sub frondosis quibusvis arboribus altaria, possim luci, et numinum simulacra, prostituta feminis virgine turpe idolis cultum, praeter incularum Palestinae olim priorum more, prætabuit.

Abia Roboamo patri non in regno tantum, sed etiam in viis successi, 5 Reg. 15, 5. Venit tertius Asa, filius Abiae, rex plus et religiosus, ibid., v. 41; idolorum eluvione purgata, probrose superstitiones abolite, amota sacris Priapi, quibus præter ipsa regis maestri. Unā tantum in re dignus reprehensione viam est, quōd sacrifica et peregrinationes ad iugum montium adhuc permisisset. Licit enim cultui veri Dei addicta esset loca, inaspicere tamen Deus ibi celebatur, postquam Hierosolymitanum templum ad eam rem ipse sibi Deus destinaverat. Paterum exemplum plus Josaphat secutus, idolatrie reliquias, quibus abscondit iusta pater suis laboraverat, abstulit, quo tandem factum est, ut religio horret, 5 Reg. 22, 43, 44, 47.

Quae optimè plus Josaphat constituerat, pessimè, filius Ioram erexit; omniaque in ditionem Iuda invexit, que ante Iezabel in Israelem induxerat, 4

(1) 5 Reg. 14, 4: *Gangue jam esset senex, depravatus est cor ejus per mulieres, ut sequeretur deos alienos, etc.*

(2) Ibid., v. 4, Dent. 17, 17; Eccl. 47, 21.

(3) 5 Reg. 11, 7, 8.

Reg. 8, 18. Nam ducta filii Achab, simul cum illa numinibus Phenicien detestabilis fovere junctis est, Patris vestigia legit Ochozias qui pariter communis cum domo Achab junctis, aliena a se non duxit mala omnia, que peculiaria sibi genus Achab habuerat. Ita Ochosias, sceleri cum eadem domo junctus, eodem pariter cum illa ultioris genere implicitus est, interfecitis a Iehu cædem simul die Ioram regi Israeli, et Ochozio regi Iuda, 4 Reg. 5, 27; 9, 27, 28.

Rerum potiente Athaliam, cultus etiam Baal in Iuda regnavit; sed Joas ineunte, Iosia fedus inter Dominum totumque regnum renovavit; quamobrem populus, novo religionis studio incensus, famam Baalis ejusque simulaera subvertit, Mathan ejus numinis sacerdote ante ipsas aras macerato, 4 Reg. 11, 17, 18. Inceptam tam prospero omne pietatem Joas tandem tenuit, quamdiu sacerdos Iosia, qui principis animo dominabatur, in vivis egit. Quanquam in ea sacra Scriptura, quod in ceteris principibus Iuda, reprehendit, nimis edita loca ad sacrificium Domini, contra Domini sanctionem, reliquise, 4 Reg. 12, 2, 5. Anno regni 18, sarta tecta templi reparare, ordinem ministrorum, et sacrificiorum renovare aggressus est: denique, tametsi non sine crimenie Joas vitam egit, præserim vitæ functio Iosia sacerdotis, res tamen religionis salve sub illo, quemadmodum et sub aliis post ipsum, manserunt, 4 Reg. 14, 5, 4.

In historiâ Azariae, alio nomine Oziae, legimus regem illum, muneric sacerdotis tentati regum, quippe qui ingredi in sanctum thymiamati Domino offerendo auctus fuerit, elephanteri affectum, exclusumque sub hominum oculi, solitarium ad obtum usque manisse 2 Par. 20, 24. Quo sane documento discernimus, de cultu Domini in Iuda nihil tunc decessisse. Occurrunt nihilominus in sex prioribus Isaiae capitibus plura, que sub eo principe in ditione Iuda licentiam debacchatum fuisse docent. Expressa illud legimus iniquitatem, libidinis, luxuri, ambitionis, avaricie, ceterorumque vitiorum et opulentia et prosperitate nascentium, exempla. Arguit ibi propheta idolatriam, tanquam vulgare gentis crimen, Isa. 1, 20; 2, 16. Quare si quid in Scripturâ de pietate Oziae legimus, id planè ad primos regni annos referendum est, quo tempore consiliis Zacheiarie videlicet regnatur, antequam superbas cervicis in Dominum erigerit, 2 Par. 16, 5, 16. Exitum regni habuit neque felicem, neque à licentia immunitum, quanquam enim idolatria crimen palam non regnavit, clam tamen et privatim dissimulabatur.

Achaz, rerum potius, non modò idolatriam permisit, sed omnia à majoribus sancte constituta subvertens, regnum ad priora studia revocavit, 4 Reg. 16. Iterum sub illo cultus Baal et Moloch, quibus filium suum, per ignem traductum, initavit. In eam minibus montium macratae victimæ; luci idolis consecrati. Cum olim Damascum venisset, acturus Iiegahphatasero gratias, quod ejus armis à terra exercituum Syria et Israeli liberatos eset, viso

novæ cujusdam formæ altari, simile Hierosolymis construi, sacerdotis Uriæ ministerio, jussit. Profanum illud, veteri holocaustorum amo, et in septentri onali atrii plagi relicto, in templo Domini constitutum csi, 4 Reg. 16, 10, 11, 12, et 2 Par. 28, 1, 2, etc.

Redux deinde Hierosolymam iussi victimas non nisi super novum altare immolari; plura etiam in templo mutavit; nihilque de prisâna impietate, atque in Deum perfida decedere unquam voluit. Isaia, c. 7, sub eo rege vivens, ejus imaginem ita pingit, ut regem exhibeat pervicuum, perdidum, et jussionibus Dei refractarium, nec Deo nec hominibus intollerabile peccandi licentia ferendum. Auctor 4 Regum cultum ab illo impensum esse numinibus Damasci et Syria asserit, quid sciens putaret, Deo Syria cultoribus suis opena prastare. In eas angustias devenit, ut sacrum omne ararium, quo avaritiam regum Assyrie explorat, illis tradere cogeretur. Clausis templi Domini foribus, ne statua sacrificia offerrentur, neve lampades incenderentur, ac tandem ne thura in altari thymiamatis ardente, prohibuit. At in angulo Hierosolymæ, et in urbibus totius regionis erecta passim aliorum offendebantur, 2 Par. 25, 45; 29, 7. Is religiosus status sub Achazo.

Prostrata igitur patris sceleri religionis res Ezechias imperio potius erexit. Recluse ab illo templi fore, 4 Reg. 18, 4, 5, 6; 2 Par. 29, 50, 51; restituæ sacrificia, expiatione reparatumque templum, dejecta æra, et numinum simulaera, missi tandem ad reliquias decem tribuum in ditione residuas, post deductos fratres illorum trans Euphratrem per Salmanasurum, missi, inquam, quæ ad sacrificia et solennia Domini invitabantur. Denique eo regnante, regnare simul via sunt religio, justitia, pietas, nihilque in illo vitii reprehenditur, nisi quid ambitione elatus, opes suas omnes coram legatis Merodach Baladan explevit, 2 Par. 32, 51, et Isa. 50, 1, 2, etc. Dignus propterea, ut tanquam optimorum regum Iuda exemplar proponatur.

Illi tamen constat, sub eo rege ingentium scelerum exempla in Iuda non defuisse. Isaia toto capite 28, 7, etc., arguit nimis crudelitatem licentiam, cui Iudei omnes, non prophetis quidem et sacerdotibus exceptis, inducebant. Prophetarum minas optimates de ridiculo agebant, quippe qui dolo asseverant, et eam morte foeda junxerant; adeo verum est, sub optimis etiam principibus sum esse vitio locum, à quo vix ac ne vix quidem dejici potest.

Quod olim et sepè observatum est, filios nimis raro patrum moribus similes esse, id Manassis filii Ezechiele exemplo etiam atque etiam confirmatur; è religiosissimo enim parente filii, si quis aliis, scelerissimus natus est. Nullum ab eo idolatriæ genus alienum; nulla templo, à patre abolita, sub illo jacuerunt; ipse inter cultores Basilis et astrorum, ipso superstitionis locorum consecrator, 4 Reg. 21, 2, 5, etc. Altaria numinum et simulaera vel ipsi sumum templi atrium profanarunt. Filium igne lustra-

vit; divinationes omnes, superstitiones, exortationes magicas calluit; nihil sibi ad scelerâ reliquum fecit, ut vel Achazum iterum in vivis diceres, vel regem Achazo iniquorem.

His omnibus alter malorum cunctus adactus est, homicidii nempe et scelerâ, quibus populum suum implicuit. Deus impium regem Assyrus permisit, à quibus Babylonen captivus deducatur, in vineis detenus est, 2 Par. 53, 11. Quare ad mentem revocatus, penitundine criminum concepta, veniam impetravit; statimque regum restitutus, pessima exempla meliori vita corrigerem agressus est. Eversis proinde aris et idolis, pristinam domui Dei religionem, item inductis super altare holocaustorum sacrificiis, restitut. Latif tandem edictis, Domini cultum in universi ditione suâ asservit. Unum hic inter tot sanctissimæ à rege constituta deesse visum est, adhuc nimis oblatæ in collibus et in vertice montium sacrificia. Amon, Manassis filius, probis reliectis, pessima patris exempla secutus est, nec tamen illius penitentiam sibi unquam proposuit, 2 Par. 53, 21, 22, et 4 Reg. 21, 21, 22.

Josias solida et sincera religionis laudem in Scripturâ meretur; nec post Davidem alter majori dignitatem elegit fuit. Fateamur tamen oportet, pluram sub co rege licentia, que olim sub Amone patre ipsius per totam regionem discurrebat, vestigia superfuisse. Sophonias propheta, 1, 4, in ipsius ejus regis crenulis, et ante captam Niniæ in vivis agens, crimina Jude vehementissime verbis reprehendit. Exprobrat idolatriam, cultum astris super tecta domorum impensum, sacramenta nomina Melchom concepta, terga Domino versa, denique regis corruptissimi imaginem exhibet. Vehementer etiam Jeremias picturam exprimit regni, cui nihil ad scelerâ reliquibus fuerat, cap. 4, 2 et 3. Ex 2 Paralipom. 53, 3, intelligimus, ante annum ejus regni nondum aream Domini in sanctuario clausam servari consueisse, sed ferentibus sacerdotibus per urbes circumlatam; quod sive lucri captandi gratia, sive ut videntur aures impiorum, id studentium, ut religio in Iuda prorsus exverteatur, factum credi par est.

Itaque non nisi post annum 18 ejus regni contigit ut rex, auditæ legis lectione, scisis vestibus Holland Prophetidem, Dei voluntatem intellecturus, consulere; fateatur enim, se et Iudeos ditionis suæ omnes id commississe ut scelerum suorum merito terribilem Dei ultionem in suum caput provocarent, 4 Reg. 22, 5, etc. Una deinde regi cura, ut civile administrationem optimam, et puram meramque religionem constitueret. Renovatum tune cum Domino fedus, eversæ areæ, dejecta numinibus simulaera, succisi luci, incendio absumpta idola, profanata montium cacumina, que haecne sacrifici Domini offerendi, sed inaspicatio, destinata fuerant. Tandem nullu meliori documento intelligimus, quoque malorum regnum Iuda pervenerat, quād ex narratione corum quæ sanctæ ac religiosæ Josias constituerat, malorum qua

pius princeps correxit; altarium denique, templorum et idolorum, quæ dejicienda curavit.

Sed ne pium et religiosum principem diutius regnum haberet, sceleris Iuda efficerunt. Nam coramissimo cum Nechao rege Aegypti prælio, gravi vulnera occubuit, unâque cum illo et eodem in tumulo religio sepulta est. Nati enim ex illo filii, rerum potiti, effuso in idolatriam cursu proruerunt, 4 Reg. 25, 32, 35; 24, 9, 19, adjectis etiam ad malorum cumulum effrenis licentias criminibus, quibus ut à Deo manibus regum Chaldaeorum permitterentur, veluti extorserunt. Horrorem ingerunt ea, que de malis ejus regni apud Jeremiam et Ezechiel leguntur. Secundus Paralipomenon liber, 56, 14, etc., omnium illorum veluti summum complexum, narrat principes sacerdotum nà cum populo universo omnem idolatriam eluvionem in Judam deduxisse, violata ab illis templi Domini religionem, iudibrio habitos à Deo missos prophetas, ac tandem cùd malorum cumulum existens, hostium manibus à Deo permisus; ipsos captivatis, regionem excidio traditam fuisse.

Haec religionis vices in Iuda, post initum à Salomon regnum usque ad excidium urbis, et populi captivitatem sub Nabuchodonosore. Cùm autem ultra eam aetatem duodecim prophetarum minores, quibus in hac dissertatione nostrâ servimus, non vixerint, hos limites excedentes non duximus, dissertationi modum hic imponentes. Nonnulla modò de regno Israëlis, siue decem tribuum, proferamus in medium.

REGNUM ISRAELIS, SIVE DECEM TRIBUUM.

Majora semper religiosis commoda in regno Iuda, quām in ditione Israëlis fuisse, nemini ignotum esse arbitror. In Iuda urbs sancta et templum Domini erant; ibi sacerdos est genere Aaronis spectabantur, viri amplissimi, docendi atque in officio contindendi populos, non religiosi tantum munere, verū etiam lucri gratia, tunc sacerdotissimi. Seriæ etiam regum plissimum Iuda spectavit in Asâ, Amasâ, Ozia, Joathano, Joas, Ezechia, Josâ. Nihil tale in Israëli, ubi prōinde major licentia longè latèque propagata est. Seducere populum sacerdotis omnium primi studebant; reges impictati indulgentes, eò magis in superstitione confababantur, quod commodis suis servire illam magis eredenter. Miremurus igitur, si licentia regnum corruptissimum adèò occupavit?

Jeroboam filius Nabat, primum imperii auctor, vir erat, si quis alius, ambitiosus, qui deflectionis à rege suo ducem se et principem constitueret, putavat, partum crimine regnum non nisi crimen servari posse. Metuens enim, ne populus occasione solemnium Domini Hierosolymam repentes, ceremonias et religione affectus, adhortationibus et minis prophetarum persuasus territusque, vel salem pristine regnum Iuda amore victus, desertus tandem defectionis partibus in pristinam fidem transiret, omne commercium inter duo regna dirempturus, novo cultu invento, novum regno suo religionem constituit, cuius pondere instabile Israelitarum ingenium firmaretur.

Sed vir politice scientie peritissimus optimum factu censuit, inter utrumque extremum medio quadam temperamento uti. Nōrāt enim fieri vix posse, ut ex uno in alterum extremum, presertim ubi de religione agitur, gradus fiat, quin ingentis discriminis alea subeunda sit. Quare integrum reliquit omnibus ditionis sua populis, ut plures judiciorum et ceremoniarum leges retinerent. Quin nec sacrificia, nec religiosa convivia, solemnia Domini, cœtus religiosi abolitū (1); his enim minimè arduis religiosus exercitii populus assueverat. Quicunque ex sacerdotibus et Levitis avitam religionem veteresque ritus deserueré, illi in obsequio vitulorum aurorum retinui sunt (2). Ceteros facessere iustit (3); quācum nihil gravius statutum est in Israëlis, qui patris ritibus inherentes, novum ritum, priori abjecto, amplecti recusarunt. Horum pars in ditione Iuda sese recipi, pars verò in Israëli mansit, 2 Par. 11, 14.

Ita universum decem tribuum regnum ex tribus populorum generibus constare visum est. Nimirum, ex optimis Israëlis, quorum facile principes habendi sunt Eliseus, Elias, Osee, Amos, Jonas, Tobias, Abdias econsumus regis Achabi, vir Sunamitidis, aliquis nonnulli, qui exemplis et institutionibus prophetarum in officio et fide continebantur; nihilque habebat commune cum scelitio, et si quando permissa ipsi facultas erat, Hierosolymam adoraturi veniebant; coetus prophetarum frequentabant; fidei depositum, et morum sancimonium religiosi custodiabant; nihilque à lege Domini interdictum sibi licere arbitrabantur. Denique anima erant à ceteris, tanquam portæ electa Domini, segregata, quia non curavarunt genia sua ante Baal, 3 Reg. 19, 18. Sub Achabo, cùm in summum malorum ventum esset, vetum singulis est, ne quām religionem, prater ethiamicum, profitearentur, violentia adèo persecutione in veri Dei cultores excitata, ut Elias unum se ex omnibus superserpe, qui furorem Jezebeli vitâscet, existimaret, 3 Reg. 19, 10; quācum adhuc septem millia reliqua erant ex illis qui nullam sibi cum idolis partem voluerent.

Sequuntur post illos Israëlite imbecilles, qui cùm non satis virum habere se nōscent, ut pravis genitum suorum moribus regisque jussiobus et auctoritatis resisterent, aliquam pietatis scintillam erga legem, Deique cultum intimo corde fontes, id sibi permisum esse arbitrari sunt, ut simulatione quādam usi, veri Dei religionem cum superstitione aurei vituli juncta simul foderet, conciliarentur; quorum prōinde cultus impurus erat, et ex parte superstitionis. Frequentabant illi non sine olationibus urbem Bethel, profanis numinibus sacram; nec deservant montium culmina, cultui veri Domini dedicata. Verum illis jure meritoque ab Eliâ exprobatur est, 5 Reg. 18, 21:

(1) Vide Amos, 5, 21, 23; 8, 5, 5, 10.

(2) Vide Ezech. 44, 10, 41.

(3) 3 Reg. 15, 55. *Fecit de novissimis populi sacerdotibus excusorum*, etc. Vide et 12, 5, 2 Par. 11, 13, 14, 15, 9.

Cinaacatis in duas partes. Jurabunt in verba *Jehorah* et mini; si Baal Deus est, cur ergo unâ cum illo Dominum colitis? Profecto si tertium fuisset numen, non siluisset eâ occasione propheta, neque se continuisset, quin ejus cultum exprobaret. Hæc potissima auctoris momenta.

Grotius alia sedet, minus etiam probanda, opinio (1). Jeroboam, è tribu Ephraimi originem ducens, gentis sua auctorem habebat Josephum patriarcham; quare ut gentilibus fratribusque suis eò majorem de tanto viro opinionem ingereret, sibi verò non temporarium regnum pararet, Israëlitis cultum propositus, sub eâ planè figurâ, quâ olim Aegypti Josephum Patriarcham, acceptorum ab illo beneficiorum memores, coluerant. Aegypti enim viri simulacrum sub aspectu bovis et Serapidis effinxerunt. Quare uno eodemque simulacro Jeroboamum et patriarcham suum communare, simulque veri Numinis memoriam cultumque Israëlitum exhibere voluit.

No dissimili ratione imperatores Romani ubique gloriam Aenei Trojani promovebant, veluti principis illustris, divinitus generis, à Deo ad imperium Italæ, ac regnum mundi in posteris gerendum destinati. Virgilius Aeneid. 1 :

*Nascetur puerus Trojana origine Cæsar,
Imperium Oceano, famam qui terminet astris.*

Sed quā multa falsa, quā multa incerta in hoc magni viri sistematæ. Res est dubia prorsus et incerta, quia etiam falsa, quam ille certam constituit, nimirum Aegyptios sub Serapidis imagine Josephum coluisse. Numen illud inter vetera Aegyptiorum habendum esse, non satis constat (2). Fac autem constaret; quā satis firmâ conjectura ad Josephum pertinere probaverit? Fas etiam probet; Serapidis figuram vitulam exhibuisse, quis docet? Aliud sanè ejus numeri simulacrum pingit Macrobius, Saturnal. lib. 1, cap. 29, monstrum exhibens triceps, cui emicantem leonis rictum hinc inde ad latera fulcium, canis caput ad dexteram, et lupi ad sinistram; totum verò reliquum simulacrum ingentis spiris complectitum agnus, cuius caput ad dextrum figuram latus apparat. Quid simile in aureis vitulis Jeroboam?

Monceus etiam rem maximè ambiguam velut certam constituit. Cherubim nempe bovis formam pre se tulisse. Nihil, inquam, magis incertum, nihil fabulosum; quan enim figuram potissimum Cherubim exhiberent, nemini notum esse arbitror; illudque generatim statuendum est, vagam fuisse illorum figuram, pro variâ diversorum voluntate, qui ejus generis simulacra excederent. At quamvis denuo Monceo, vituli imaginem Cherubim exhibuisse; quis illum dicit, vitulos aureos Jeroboami Cherubim templi similes fuisse? An unquam Scriptura hosce Jeroboamii vitulos Cherubim nomine vocavit? Nōrāt rex ejusque opifices veram Cherubim templi figuram, quam nemo ex populo et ex sacerdotibus videre unquam potuit?

(1) In 5 Reg. 12. Vide Espenc., dissert. 5, de Orig.

Aenei et Cherub.

(2) Vide Tacit., Hist. lib. 4.

Esto tamen, haec omnia fieri potuerint; an proinde cultus illae superstitiones vacuis habent? potius? Numquid Deus supremo cultu Cherubim adorari permisit: in modo lex universè latia, quâd caput erat ne quis simulacra et imagines coleret, illos non excludebat. At enim cultus illæ non intra simulacra limites continebatur, sed ad verum Deum transibat. Ihesus ipsam est de quo disputatione. At, iterum urgeo, istud per misericordiam Deus? ipse profectò nunguimus sub sensibilium imaginum figurâ eoli voluit; quippe qui imagines simulacra et simulacula interdixerit. Cùm aureum vitulum Aaron conflavit, id tanguimus injuriosum Deo atque sacrilegum Moyses castigavit. Exod. 32, 4, et 4 Cor. 10, 7.

Quod autem prophete, et religiosi quoque in Israele versantes, cultum illum probaverint, uno tantum Bale damnato, ita monisti per summam impudentiam assurter; neque enim probasse illum, sed ubique damnasse credendi sunt. An Eliam unquam, Eliseum, Osee, Amos thura illis addeverisse memorie prelidunt? Quanta verborum contentione propheta Domini, Jerosolym in Bethel missus, ipsa dedicacione eorumdum vitulorum die, impium cultum reprehendit? 3 Reg. 15. Propheta est Bethel, qui alium est Iuda venientem fecerit, nunquam coram vitulis prostratus delegitur; neque enim, si eamdem religionem probisset, cum dedicationis ceremonia ageretur, domi se contineisset. Sed Osee, 8, 4, 3, 15, in cosudem vitulus declamatim andamus : Argentum suum et aurum suum fecerint sibi idola, ut interirent : Projectus est vitulus tuus, Samaria; tristis est furor meus in eo... Hostias offereant, immolabunt carnes, et Dominus non suscipiet. Et 10, 5, 6: Vacas Bethaven (id est, domus iniquitatis, quo nomine probri gratia Bethel appellata) coluerunt habitatores Samarie: quia tuxi super eum populus ejus, et editui ejus... quia migravit ab eo. Siquidem et ipse in Assur delatus est, manus regi ictori. Tandem capite 8, 6, redigendum minatur in aranea-
teria telus vitulum Samarie.

Propheta Amos in Bethel se conferens, Dei verbis prædictis, c. 7, 9: *Demolivit exercitus idoli, et sanctificationes Israel desolabuntur; et consurgam super dominum Jeroboam in gladio.* Non raro scriptura virtutis veritati Jeroboam quod peccatum in Israelem induxit; non raro exprobatur impius principibus, quod impia Jeroboam vestigia legerint.

Fateamur ergo oportet, cultum aureorum vitulorum
meram putamque idolatriam repandum fuisse;
neque seditionis tantum, sed etiam idolatrie decem
tribus esse dammandas. Regum quidem jussiones, ne
quis Jerosolymam proficeretur, ac poene in viola-
tores lenire illorum crimen poterant; sed nulla sane
excusatione vindicamus, ubi divinis jussionibus obtin-
erendum est.

Ideas planè consilium, quod Jeroboam ad cultum vitulorum aureorum instar Apidis Aegyptii perduxit, impulit etiam, ut alterum numen, nempe hircum, consecraret. Qui constituit, ait auctor secundi Paralipomenon 11, 13, sibi sacerdotes excelsterunt et

demoniorum (Hebraicè hircorum) vitulorumque quas fecerat. Erexit ille omnia numina, quae olim Heorai, nequidquam velante Moysè, in deserto coluerant (1); quā occasione impias omnes fallaceaque ejus cultus appendit, quas profani scriptores (2) Mendesii, populus Ägypti, hircum colentibus, exprebarunt, inde duxisse regem minime ambiguum.

Verum ad historiam regrediamur. Jeroboamus, abducens semet ab iusta religione Israëlitum, et ad cultum vitulorum traducens, nihil sibi deinceps curandum esse censuit, ut religiosi rebus magnopere staderet, eo solo contentus, si ab urbe Metropoli audeunda se continerent. Cum enim religiosum negotium perinde ac rem imperio servientem haberet, ratus eo vinculo nulli prestari, nisi ut populi mutuo adstringerentur, eis firmius regnum paraturum se credit, quod magis cognitum est religione Iuda Israëlitae abalacaret, edenque conatu ambo illos populos inter se dividere, quod magis Israëlitae superstitionibus impicaret. Quare è ea sua esse duxi, si proprio illo relinquenter arbitrio; quā datā viā universa editorum collium, lucorum, altarium, etc., colluvies in totam latē diotione irrupit, levioris ingenii malum ad religioneum arbitriatum, sine delecte, et vesana convolante. 3 Reg. 13, 52, 55; 14, 9: *Operatus es malum super omnes qui fuerunt ante te, et fecisti tibi deos alienos et confusas, etc.*

Itaque non Bethel tantum et Dan, urbes vitulorum auroreum religione insignes, sed et Galatiae, Carmelis, Thabor, Maspar trans Jordaniem, et Siehem frequentari coeperunt. Denique nulus fuit locus clarius aliquo patriciarum gestio, mora, sive erectio ab illis altari insigni, quem pregestoribus et religionibus Israelite non obirent. Exceptios tamen semper ab eo numero veros prophetas, virosque religiosos, depositum fidei et religionis a patribus suis acceptum sancte custodiientes.

Quod autem à Jeroboamo illatum est religioνe vulnus, nunquam convalevit. Nadab, qui proxime regnum suscepit, decessor eius vestigia religiosissime legit; cuius nimis fidelitas merito illud à Deo impetravit, ut ipse manibus hostium permitteretur, universaque Jeroboami domus ultimo excidio exterminaretur, 5 Reg. 15, 29. Basa secundus à Jeroboamo non parvus tantum, sed et iniquiora præstiti, cùm ab eo neci traditus propheta Heire, divinam ultionem regi multitudinis, legatur. Qui post illum regnávunt principes, omnes quæcimpli; non regum, sed tyrannorum seūmper perpetravint. Inter nequam reges nequissimum Amri, hoc sibi elogium vindicavit: *Operatus est ne; uiter, super omnes qui fuerint ante eum.* Vide 5 Reg. 13, 34-16, 2, 7, 23.

Imipum patrem superavit impissimus Achab, à quo
ducta Jezabel filia regis Tyri, inventus publicus et
solemnis Baal, numinis Sidoniorum, cultus, 16, 31,

(1) Levit. 17, 7 : *Nequagnum ultra immolabant hostias suas duxeritis* (Hebr., hircis) *cum quibus fornacari sunt.*

(2) Herod. lib. 2, cap. 46.

52, 55. Sub eo rege producitur a Domino Elias, inter studioissimos aquae et clarissimos veteris Testamenti prophetas recensendus, qui impulit amis Achaib ei Jezebelis adversum sese opposuit, atque inter medijs furentis regis et reginae persecutions ac insulis dinovo prodigio servatas est. Et eate licentia ita late pervaserat, et tam alta Dei oblitio mentes Israelitarum cepisse videbatur, ut nullum Domini prophetum superesse Elias putaret, 5 Reg. 18, 32; 19, 10. Jezebel pro viribus omnes perdere et necare conabatur, ibid. 18, 4; qui ejus furorum evaserant, in speculis regnum latere coacti sunt. Constituti vicissim a regina 450 pseudo-prophetae Baalis, et 400 prophetae laecorum, quos regio circa alebat, isdemque ministris cultu publico detinendo uehementer, ibid. 18, 49.

quam in Israele regnaverant, minus iniquus. Pietate enim et timore Domini instructus, ciliicio super nudum inducebatur, cuius rei in obsidione Samariae per Syros populus universus testis fuit, 4 Reg. 6, 50. Delectabatur etiam audiendis illis, quo Domini per Elioseum patravat, 4 Reg. 8, 4, 5; quibus tanen omnibus nuntiis obstatibus, eodem cum universo domo Achab exculso, iuxta prophetarum valicinium, implicatus est; ne enim a Iehu traditus, in agrum Nabot, quem olim Achab per summam injuriam usurparerat, prospectus est, 4 Reg. 9, 24, 25.

Proscriptum antea ab Ioromo Baalis in tota diione Israels cultum, Iehu penitus deinde subvertit, 4 Reg. 19. Cum tamen Ioram mal radices evelleret nequidquam testasset, nudi, Jezebel in vivere ageret,

Achab regnante, illustrè illud factum, quo ab Eliá asserta est religionis veritas adversa prophetas et sacerdotes Baalis, exhibitum est. Deductus enim è celo ignis holocaustum absumpsi: quod frusta tenevaverat antea sacerdotibus Baalis implorato Bala, ibid, 18. Historia Nabothi, iustissimā sententiā, agente Jezeabele, damnata, satie docet quanta religionis et justitiae oblivio mentes israelitarum teneret. Hec tandem ad perpetuam rei memoriam d' Achaba litteris publicis denunciatu' scripsit, ut sic:

...in omni agro eius quod possedit, non possit vivere adiutare impium cultum necesse esse, Iehu a Deo misericordia excedens familiam Achabi, post trucidatos omnes regis filios, in unum coactos sacerdotes omnes et prophetas Baalis, quasi de augendo Baalis cultu actus, re tamen in fano ejusdem numinis clausos encaveat. Tum abolitione tempula, exersa simulacra, locusque religione consecratus in eloquam conversus est, 4 Reg. 10, 19, 20, 21, 28. Ita cultus Baalis in Israele ad tempus cessavit.

ad eum perpeditum est; et quia deinde mandata legum tan 5 Reg. 21, 25: *Non fuit alter talis sicut Achab, qui venundatus est ut faceret malum in conspectu Domini: concitavit enim eam Jezebel uxor sua, et abominabilis factus est, in tantum ut sequeatur idola que fecerant Amoritei, quae consumptum Domini a facie filiorum Israel, Regni et criminum speciosore Olozianum reliquit 5 Reg. 22, 34: quo regeante culus pariter Balaus regnavit; colles et edia quaque loca, et altaria superstitiosa in Israele obtinebant.*

Sed vitulorum, aureorum religio nihil, sub Iehu minuta est, 4 Reg. 10, 20, 50, 51: quasi religione ducepit, in referendis regionis cultum, ab ipso Jeroboamo filio Nabat imperii auctore constitutum, manum impigerat, quam Iehu cautionem, exteri, qui post ipsum regnum, servatum sancte vulnerant. Sub Josachaz ipsius successore excelsi Bethel et Dan frequenterbant: locus etiam Deus sacer Samaria memoratus, 4 Reg. 13, 2, 6; quia facile conjecturatur intelligimus cultum Balae et Astorah ab eodem principe tolerata.

Joram, qui post Oehoziam regnavit, prostratas religionis res nonnulli restituit; regnum enim nactus, in quo, contemptu ferme Deo, omnia ad arbitrium principis, nemis politica, verum etiam religiosa gerebantur, humanis potius quam Dei jussionibus morigerose prebebuntis Israëlis, cultum Baalis vel penitias abolevit, vel plurimum repressit, 4 Reg. 5, 2. Status Phenicii ejus numinis erexit, solo aurorum vitulorum cultu retento, quem Jeroboam filius Nabat invexerat. Ea eti illorum temporum conditio, ut pars religionis habetur, seculibus se totum non addixisse, et laudis eam non modice, regi Israëlis, si impressa ab illo aliquantum enormous licentia diceretur.

Religio apud prophetas ceteris sub Ioromo frequenti sunt, quos potissimum diebus sabbati et neomeniarum adibant; quare mulier Sunamitis, ylens prophetam die profecto adire, audivit à viro: *Quan ob causam vadis ad eum? hodi non sunt calenda, neque sabbatum.* & Reg. 4, 25. Leguntur etiam prophetarum classes, ministerium sum velut in tranquillo pacis exercentes, et in communitate, seu monasticae vitam professi, degentes, & Reg. 4, 58 et 6, 1. Iorom summoper Eliseum observabat, et vicissim ipse à prophetâ observabatur, quippe qui sine controversia princeps esset omnibus, quotquot uniuersitate accedit vite molitissima, luxus et iniustitia, Amos 2, 6, 7, et seq.; 5, 9, 10, 14, 15; 6, 4, 5, 6, 8, 4, 5; quoniam post sublatum à Iehu templum et sacerdotes Baalis, nunquam in Israelem inducetus eius nuncius cultus legitur. Illud ei cum animadversione dignum duo, plura sub eis rege à lege Dei prescripta (Amos 2, 11, 12; 5, 22, 23; 8, 5, 3, 10) in Israelo observari, uti inaugurationem Nazareorum, solutionem primi tributum, et decimarium oblationes, variis generis sacrificia, carmina Domini, festorum et sabbati religionem. Ceterum effreatus licetina regnabit, edita loca et peregrinationes super

sitiosae frequentabantur. Prater Dan et Bethel (Amos 7, 14) celebratur Bersabee (Amos 5, 5; 7, 14), quam urbem jure armorum rex ditionis sua adjunxerat. Eaporò erant excelsa Isaac (Amos 6, 9), quod eum locum olim Isaæ erecto altari consecraverat, et lumen ibi severit (Genes. 26, 25); peregrinationes etiam obitant in Maphash, urbem trans Jordanem, in montibus Galaad (Osee 6, 8), federe inter Jacob et Labanum ictu erectorum per Jacobum et de re monumento (Gen. 51, 46) nobilium; in Galgal (Osee 4, 15; 9, 15), sedem olim populi sub Josue, et deinde vitulorum aurorum Osee astate (Osee 12, 11), in Thaborum et Carmelum (Osee 6, 1), at tandem in omnes montes Israëlis, erectis aris consecratos.

Zacharias, post illum rex, et generis Jehu postremus, vestigia patrum ita tenuit, ut omnia, præter cultum Baalis, permitteret. Sanguis olim à Jehu in valle Jerahelis effusus, in ipsam totumque Jehu familiarum recidit, Osee 1, 4. Sellum enim, ea delecta, rerum potius est; ex quo denum tempore impunita licentia in Israële debacchata est, omniaque ad cedes et intestina bella converti visa sunt, Osee 4, 1, 2; 12, 1, 2, et seq. Neque morum totiusque regionis corruptioni addi quidquam poterat, adeò ut criminum horrore veluti provocatus Deus (1), populum suum regibus Assyria tradiderit, qui regionem urbemque Samariae vastante, populum trans Euphratem captivum deruxerunt.

Horum malorum, quæ divinam in caput Israelitarum ultionem provocarunt, imaginem ita pingit Scriptura, 4 Reg. 17, 8, etc. «Et ambulaverunt iuxta ritum gentium, quas consumperant Dominus in conspectu populi Israhel, et regnum Israhel, quia similiiter fecerunt. Et offendiderunt filii Israhel verbis non rectis Dominum Deum suum : et edificerunt sibi excelsa in cunctis urbibus suis, a Turre custodum usque ad Civitatem nuntiantem. Fecerunt quæ sibi statuas, et lucos, in omni collo sublimi, et subter omne lignum nemorosum : et adolebant ibi cincensim super aras in morem gentium, quas transculerat Dominus à facie corum : feceruntque verba pessima, irritantes quibus precepit. Et colerunt imunditas, de quibus precepit eis Dominus ne facerent verbum hoc. Et testificatus est Dominus in Israhel et in Iuda, per manus omnium prophetarum et viuentium, dicens: Revertimur à viis vestris pessimis, et custode precepta mea, et ceremonias, iuxta omnem legem quam precepi patribus vestris : et sicut misi ad vos in manu servorum meorum prophetarum. Qui non audiuerint, sed induraverunt cervicem suam iuxta cervicem patrum suorum, quinocluerunt obediens Deo suo. Et abjecerunt legitima ejus, et pactum quod pepigit cum patribus eorum, et testificationes, quibus contestatus est eos : secutique sunt vanitates, et vanè eggerunt : et secuti sunt gentes, quæ erant per circuitum eorum.»

(1) 4 Reg. 10, 32 : In diebus illis capit Dominus teder super Israhel.

Novissima haec tempora ita deplorant prophetae, quasi regnum confusionis, execrationis, iniustitiae, violentiae, idololatriæ, Mich. 1, 7; 5, 1, 2, 3 et seq.; 6, 16; 7, 1, et seq.; nulla agendi regula, nulla proposta imitationi exempla, præter Amri et Achabum. Optimi quique inter illos, et pessimi ita plane distinguendebantur, quemadmodum rubus à sente. Dolus omnia tenebat, et sinceritas, pietas, aquitas exsulare cogebantur; quos maii uitores timere debebant, illos tanquam autores dicesque sequerantur; mutius insuper malis alter alterum provocabat, fovebat, tuebatur.

Ezechiel 2, 5, populum hunc exhibet in scelere obfirmatum, nullis persuasionibus corrigendum, fidei desertorum et prævaricatorum, qui à Domino deserviunt, ultionem in se divinam jam inde ab initio provocaverat, 5, 7, qui prophetarum et Dei vocibus surdas aures preberunt, corde et fronte xenæ omnibus resisterant, 6, 6, quorum regio omnibus idololatriæ sordibus scatens, passim occurrentibus, in editio quolibet loco ac nemore postipsa impicit et superstitionis manuslatis, 15, 16; 20, 4; summam in eâ, addit Ezechiel, obtinens auctoritatem pseudo-prophetæ, quorum verba excipiuntur, cum prophetæ Domini contempti neglectaque jaceant, impii assentiorum laudibus foventur, 21, 32, populus est tandem, cui nihil antiquis, quām ut excessu Domini jugo, resuscisse sacro federe, arbitrio suo et voluntati vivat. Eger est deploratus, cui frustra pharmaca adhibeas; gens polluta, quam non ante expiaveris, nisi postquam inter nationes dispersam innumerous protempore ponas dare coegeris; uxori infidelis, omnibus finitiim populis, quorum sceleris non squarentiam, sed superare studuit, prostituta que tandem eo sceleris devenit, ut infamia sua sceleris Gomorrhae, Sodomeæ et Ægypti minuerit.

Jeremias 2, 10, 11, ad alias orbis nationes Judæos mittit, ut videant utrum unquam illi, prisina religione desertæ, ad aliam externam accesserint; quod tamen ab Israhel factum queritur, cum rejeçto Domino, fonte aquæ viventis, confracta sili cisternas, continendis aquis ineptas, effoderit; similes femina perficit frons et prostituta, quæ obvio cujus totam se committit; vacca indomita, quæ contracto jugo petulans jacit: Non seriam; vineæ manu Domini consite, quæ pro uvis labrascas ingratu produxit; onagro indomitus, effreni, turpissimum, in voluptates effuso; adolescenti male morato, qui excuso discipline et obedientia jugo, audacior in patrem prophetarum. Qui non audiuerint, sed induraverunt cervicem suam iuxta cervicem patrum suorum, quinocluerunt obediens Deo suo. Et abjecerunt legitima ejus, et pactum quod pepigit cum patribus eorum, et testificationes, quibus contestatus est eos : secutique sunt vanitates, et vanè eggerunt : et secuti sunt gentes, quæ erant per circuitum eorum.»

Quæ melius prophetarum sensus pervadatur, atque oracula apud ipsos mens pateat, religionis in utroque regno status sub oculis ponendus est. Eo enim vat icinia illorum omnia potissimum feruntur; idque in causâ fuit, cur nos una veluti serie ea componeremus, quæ apud Scripturam aperiuntur de hoc argumento traduntur, ad actem prophetarum spectantia. (GALMET.)

DE IDOLOLATRIA ISRAELITARUM IN DESERTO, AC POTISSIMUM DE DEO REPHAN SEU REMPHA,

AD AMOS V, 26,

Dissertatio.

Nisi apertissimo Scripturarum documento extra controversiam positum esset, Hebreos non semel tantum et per transitum, sed velut de industria et conscientiae idola coluisse in deserto, vix fidem affirmari habemus: adeò res supra fidem videtur. Quis enim unquam factum sibi persuaderet, ut sub ipsis Moysis oculis, coram arcâ fœderis, sub ipsâ nubibus noctu ducto protegente umbra, inter media prodigia, sacerdotes, judices Dei Spiritu afflatis virosque studio legis flagrantibus, ac tandem invitis legibus, idololatriam indicata mortis pena vetabanter? quis, inquit, credoret, idola secum tulisse populum, quibus cultum superstitionis et sacrilegum impenderet? Haec sane, quanquam supra fidem videnter, non dubitam fide credenda sunt post luculentum Amos, c. 5, 26, à S. Stephano, Act. 7, 45, confirmatum testimonium. Ita vero S. Stephanus illis compellat: *Et si quis tabernaculum Moloch, et sida Dei vestri Rempham, figuræ, quas fecisti, adorare eas.*

Quam olim tolerauit ex Ægypto habituidinem idola colendi, nec mina, nec prodiga, nec legum severitas, nec beneficia Domini excindere valuerunt (1). Cum Moyses sub ipsis ex Ægypto egressum Hebreos aliquoletueretur, in ipso sermonis vestibulo illis horatur: *Unusquisque offensiones oculorum suorum abhiciat, et in idolis Ægypti nolite poliri.* Frustra tamen illi. Adiectus Deus minus, ultionem suam tandem exercutum edidens; frusta etiam Deus. Quare ne obstinatos ultionis severissimum exemplum vel in ipsa è regione ponetur, sola glorie sue et majestatis ratio prohibuit. Ex Ægypto iaque veluti abstraxit evulstisque, ut ait Ezechiel, 20, 10: *Ejeci te de terra Ægypti;* deductus in desertum leges suas et mandata trudit. Verum ejus beneficis pervicacia resistentes, seditione in illum non semel excitata, eò ultionem divinam adegerunt, ut non semel et iterum, sed decies in ipso delenti ingratis limine constitueretur. Frustra nihilominus omnia. Post idola cor eorum gradiebatur. Ezechiel 20, 16.

Vehementius etiam Ægyptiacam idololatriam populo exprobavit Ezechiel, prostitute feminae moribus sceleris populi comparans, Ezech. 16, 26; 23, 3, 19, 20, 21; semel enim ruptio pudoris freno in Ægypto, to-

(1) Psal. 105, 7: *Patres nostri in Ægypto non intellexerunt mirabilia tua: non fuerunt memores multitudinis misericordiae tuae.*

tum se licenter adeò dedit, ut in ultima flagitia deveinerit.

Alterum ejus rei testimoniū, omni exceptione majorē, de adoptato numinum Ægyptiorum apud Hebreos, cultu abjectiæ in deserto obedientiæ Domini, Jo. 24, 14, exhibemus. Sed frustra argumenta in eam rem congerimus, cam ipse Moyses in libris suis aperte loquatur. Quoties excitato murmurante atque in apertam defectionem prouentes, querelas suas alite in Dominum extulerunt? Si Moyses aliquo temporis spatio à castri abstineat, statim aures virtutis ad cultum proponitur, Exod. 52, 4. Ad regiōnem Moab accedentes, ad sacra Phegor vocati, certatim ruunt; deinde libidine implicantur. Num. 23, 5. Frustra Moyses leges et edicta congerit; superbè illa abjecunt, pravum illum iniquitatis cursum, quem olim suscepserant, nullà mora prosecuti, prava cordis sui vota vel ipso invito Deo expluturi. Edicta cavit Moyses, Levit. 17, 7, ut victimæ omnes præ foribus Tabernaculi sistanter, nec alibi quām coram Domino victimæ maientur, quarum sanguis in ipsâ arâ offeratur; edicti, ne immolent hostie ðæmonibus (Hebr. Hircis), cum quibus forniciantur. Hæc autem omnis capitula decorunt: *Interibit de populo suo. Quid autem populus? Et portastis, ait Amos, 5, 26, tabernaculum Moloch vestro, et imaginem idolorum vestrorum, sida dei vestri.*

Toto quadrangulo annorum spatio, quo in deserto erravere, arbitrario quadam, vel, si malueris, impio vita genere usi sunt. *Numquid hostias et sacrificium obtulisti mihi in deserto quadrangula amnis, domus Israhel?* ait Amos, 5, 25. Non sum locutus cum patribus vestris, ait Dominus, Jerem. 7, 22, et non præcepit eis, in die quod eduxi eos de terra Ægypti, de verbo holocaustum et victimarum. *Sed hoc verbum præcepit eis, dicens: Audite vocem meam, et ero vobis Deus.* Tandem Moyses sub ipsis vite sue exitum ita affatus est Israhelitas, Deut. 12, 8: *Non facietis ibi (in terra promissionis) quæ nos hic facimus hodiis, singuli quod sibi rectum videtur.* Exploratus est, toto eo temporis spatio circumlocutionem et pascha illos non celebrasse, ab amotis à Sinai castris. Sacrificiorum etiam aliarumque ceremoniarum leges, quanquam in deserto late, aliud tamen tempus exigebant, cum in itinere servari non possent.

Secundum haec numina Hebraeorum in deserto: Ægyptica, ut facile credimus, que sane poterant